

Verantwoording proeftuinsubsidie 2019-2022

Studio VMBO - Flevolandse proeftuin voor vernieuwend cultuuronderwijs

s.t.u.d.i.o
·v.m.b.o

1. Inleiding

Studio VMBO is een ontwikkeltraject van FleCk (Expertisecentrum Cultuureducatie Flevoland), in samenwerking met Collage, centrum voor cultuuronderwijs in Almere en theatergezelschap en cultuurmaker BonteHond. Vanaf de start, met als eerste een pilot (in 2018) verzorgt Zeewaardig Service Design uit Rotterdam de begeleiding van de ontwerptrajecten en zijn zij ontwikkelpartner vanuit hun expertise met Design Thinking.

Een belangrijk resultaat van Studio VMBO is een digitale toolkit, waarmee we de beproefde aanpak, gemaakte materialen, voorbeelden en ervaringen beschikbaar stellen voor iedereen die zelf toekomstgericht, kwalitatief goed cultuuronderwijs voor en met vmbo- en pro-leerlingen wil ontwerpen. Deze toolkit was niet tot stand gekomen zonder de pioniersgeest en creativiteit van alle deelnemers die hebben deelgenomen aan de pilot Bouwen aan de Flevolandse Cultuur (2018–2020) en Studio VMBO (2019–2022). Dat zijn docenten, leerlingen, cultuurmakers (educatoren en gastdocenten) en schoolleiders van vmbo- en praktijkonderwijsscholen. Samen hebben zij onderwijsbouwstenen ontworpen en de tijd genomen om aannames te testen, behoefteonderzoek met de leerlingen te doen en gewaagde prototypetesten uit te voeren.

Cultuureducatie stimuleert en faciliteert de culturele en creatieve ontwikkeling van jongeren en draagt bij aan hun historisch besef. Creatieve vaardigheden zijn essentieel om te kunnen functioneren in onze gedigitaliseerde wereld. Bovenal biedt kunst en cultuur de mogelijkheden om je identiteit te onderzoeken, te vormen en te uiten.

Gelukkig heeft Flevoland een lange traditie van cultuureducatie in het primair onderwijs. In alle gemeenten wordt, in nauwe samenwerking met de scholen, cultuureducatie ontwikkeld en (vorm)gegeven: met als resultaat spannende educatieprogramma's, na- en bijscholingen en netwerkbijeenkomsten. In het voortgezet onderwijs is cultuureducatie beschikbaar vanuit de kunstvakken en het vak CKV. Echter, in vergelijking met havo- en vwo-onderwijs is er voor vmbo en praktijkleerlingen minder aanbod in lestijd en minder uitdagend aanbod in culturele activiteiten. Daar komt bij dat praktijkscholen vaak geen bevoegd kunstvakdocent hebben.

Dit is niet alleen een regionale, maar een landelijk fenomeen. Een gemiste kans voor cultuuraanbieders, scholen en natuurlijk leerlingen in het vmbo- en praktijkonderwijs. Terwijl Flevoland bij uitstek de plek is hiervoor: het aantal jongeren onder de negentien jaar ligt in onze provincie ruim boven het landelijk gemiddelde. Minstens de helft van de Flevolandse middelbare scholieren zit op het vmbo. Deze grote en belangrijke groep blijft vaak in Flevoland wonen en werken. Zij zijn letterlijk de toekomstige generaties van Flevoland.

Met Studio VMBO hebben jeugdtheatergezelschap BonteHond, Collage en FleCk dit hiaat gevuld. In nauwe samenwerking met vmbo- en praktijkonderwijsscholen, kunstvakdocenten en culturele partners in Flevoland zijn in de afgelopen vier jaar

cultuureducatieprojecten ontwikkeld en uitgevoerd voor, en vooral mét vmbo-leerlingen. Met de vaardigheden die de leerlingen hierin opdoen, kunnen zij een waardevolle en creatieve bijdrage leveren aan hun eigen leefomgeving.

Docenten en leerlingen van acht Flevolandse vmbo- en praktijkscholen hebben in Studio VMBO volop onderzoek gedaan en geëxperimenteerd met cultuuronderwijs, samen met partijen uit het culturele veld. Zij kregen hierbij begeleiding van de initiatiefnemers van dit project; FleCk, Collage, BonteHond en van Zeewaardig Service Design, bureau voor Design Thinking.

“In veel cultuurprojecten is de terminologie en theoretische insteek op havo en vwo gericht. Studio VMBO sluit echt aan bij onze leerlingen”

Ilonka van Balken - teamleider Berjеча College, Urk

2. Over deze verantwoording

In deze verantwoording staan de concrete activiteiten van Studio VMBO beschreven, die zijn ontwikkeld en uitgevoerd in het kader van het door het ministerie van OCW medegefinancierde proeftuinprogramma VMBO Proeftuin.

Van 2019 t/m 2022 was FleCk projectleider en penvoerder van de VMBO proeftuin. Sinds 2020 is de nieuwe naam hiervoor 'Studio VMBO'. Onder deze naam zijn alle projecten rondom co-creatie in het vmbo samengevoegd die jeugdtheatergezelschap BonteHond, Collage Almere en FleCk ontwikkelen en uitvoeren samen met vmbo- en praktijkonderwijsscholen en culturele partners in Flevoland.

Wij verantwoorden Studio VMBO aan de hand van een beschrijving van de aanloop naar dit project en de vijf fases die in 2019 t/m 2022 zijn doorlopen. De fases worden kort toegelicht. Daarna wordt verantwoord hoe de betreffende fase is uitgevoerd en welke resultaten hieruit zijn voortgekomen.

3. Studio VMBO

3.1 De aanloop (fase 0)

In 2018-2019 zijn de eerste ervaringen opgedaan met de ontwikkeling van cultuureducatie in co-creatie met vmbo-scholen en het culturele veld. Intern noemen wij deze pilotfase 'Fase 0'. Dit smaakte naar meer.

In januari en februari 2019 maakte FleCk (Expertisecentrum Cultuureducatie Flevoland) samen met partners Collage Almere (centrum voor Cultuuronderwijs) en BonteHond (jeugdtheatergezelschap) op verzoek van gemeente Almere en provincie Flevoland een plan voor een proeftuin Cultuur & vmbo.

Het plan behelsde een nauwe samenwerking van FleCk met een nieuwe groep vmbo-scholen, BonteHond, Collage en andere culturele partners. Zij werkten hierinsamen aan de ontwikkeling, uitvoering en deling van nieuwe vormen van cultuureducatie, door middel van design thinking en co-creatie.

Met het plan beoogden provincie Flevoland en gemeente Almere hun inzet op cultuureducatie in het vmbo een stevige impuls te geven en (vmbo-leerlingen op) meer scholen hiervan te laten profiteren. Dit plan is gehonoreerd door OCW met een subsidie van 350.000 euro.

“Ik heb altijd vertrouwen in de leerlingen gehad. Ik heb meer vertrouwen in mijzelf gekregen. Ik weet dat ik een goede docent ben maar durf nu ook het risico te nemen. Als ik leerlingen vraag na schooltijd een les uit te testen, steekt de helft van de klas zijn vinger op, soms zelfs de hele klas.”

Nadieh Rijs – docent Stad College Almere

3.2 Studio VMBO 2019-2022

In de proeftuin die vanaf mei 2019 werd gestart – en die in 2020 de titel Studio VMBO kreeg – werden vervolgstappen gezet met co-creatie in cultuureducatie in het vmbo. Met Studio VMBO wilden Collage Almere, FleCk en jeugdtheatergezelschap BonteHond een programma maken waarmee scholen en kunstinstellingen binnen en buiten Flevoland gezamenlijk aan de slag konden. Met als doel dat de leerlingen op een aansprekende, duurzame, betekenisvolle manier met hun culturele omgeving in aanraking komen.

Hiertoe zijn in Studio VMBO nieuwe vormen van educatie ontwikkeld waarbij zowel leerlingen, docenten als culturele partners vanaf het begin van het ontwikkelproces betrokken zijn. Leerlingen en docenten ontwikkelden vanuit hun wensen en ideeën hun eigen leerlijn kunst & cultuur, samen met een culturele partner uit de eigen omgeving. Dit deden zij via een aantal stappen: van onderzoek en ideegeneratie tot het testen van een concept van een cultuurles(sen) of -activiteit op locatie bij de culturele partner (door Corona ook wel op school).

Hierbij speelde bureau Zeewaardig Service Design een centrale rol. Zij werden betrokken bij Studio VMBO als experts op het gebied van Design Thinking: een denkwijze en ontwerpmethodologie waar bij de gebruiker centraal staat. Design Thinking vertrekt vanuit een zo breed mogelijk perspectief op een vraagstuk en is erop gericht om zo snel mogelijk in het ontwikkelproces met de gebruiker ideeën te toetsen, ervan te leren en dit toe te passen in een nieuwe oplossing.

Dat gebeurt in een behoefteonderzoek onder de leerlingen, ontwerpssessies (sprints genaamd), in de lessen en bij de culturele partner: het veldwerk. De deelnemers doorlopen zo de acht stappen van design thinking. **Iedereen draagt eraan bij – de leerlingen net zo goed als de professionals – en iedereen leert ervan. Dát is co-creatie. Zo stellen ze met elkaar lesmodules en projecten samen.**

Deelnemende scholen ontwierpen elk jaar een onderwijsbouwsteen (lessenserie). Zo ontstond er uiteindelijk een inhoudelijke leerlijn met beproefde activiteiten voor vmbo- en praktijkschoolleerlingen.

3.3 De initiatiefnemers

FleCk (penvoerder)

FleCk is het expertisecentrum voor cultuureducatie in Flevoland voor scholen, schoolbesturen en cultuuraanbieders. Het expertisecentrum bevordert de verankering en de verbetering van de cultuureducatie in het onderwijs in de provincie Flevoland, in samenwerking met de lokale partners, door middel van advies, netwerken, kennisdeling, deskundigheidsbevordering en innovatie.

Collage-Almere

Collage is een onafhankelijke organisatie die sinds 2013 in opdracht van de Gemeente en met steun van alle schoolbesturen in Almere, uitvoering geeft aan het kunst- en cultuuronderwijs in Almere. Het gemeenschappelijke doel is zorgen voor kwalitatief goed aanbod voor de scholen, deskundigheidsbevordering van leerkrachten en het op schoolniveau inrichten van doorlopende leerlijnen. Collage neemt een centrale, verbindende positie in binnen de Almeerse culturele infrastructuur. De organisatie verbindt lokale en regionale culturele aanbieders met Almeerse scholen in primair, voorgezet en speciaal onderwijs. Hiernaast onderhoudt Collage innige relaties met onder andere de gemeente, schoolbesturen en een groot aantal lokale en regionale partijen.

BonteHond

BonteHond is het enige professionele jeugdtheatergezelschap van Flevoland. BonteHond maakt beeldend en fysiek theater voor alle leeftijden in theaters en op andere spannende plekken. Vanuit Almere toert het jeugdtheatergezelschap langs theaters, festivals, scholen en bijzondere (buiten)locaties door Nederland, België en steeds vaker daarbuiten. Met publiekswerking - een manier om inhoudelijk in gesprek te gaan met publiek, bijvoorbeeld middels co-creatie - en de eigen educatieve leerlijn KIDD bereikt BonteHond ook mensen die niet gauw met kunst & cultuur in aanraking komen.

3.4 Deelnemende scholen en culturele partners

Tussen 2019 en 2022 hebben acht nieuwe scholen en zes culturele partners in Flevoland geparticipeerd in Studio VMBO. Het gaat om de volgende vmbo-scholen en praktijkonderwijsscholen (PRO), die gekoppeld waren aan hun eigen culturele partner:

Vmbo

- Arte College (Almere) | Kunstlinie (Almere)
- Berechja College (Urk) | Cultuurbedrijf Noordoostpolder (Emmeloord)
- Aeres vmbo (Almere) | Via a Vis (Almere)
- Buitenhout College (Almere) | De Nieuwe Bibliotheek (Almere)

Praktijkonderwijs

- PRO de Steiger (Lelystad) | de Kubus (Lelystad)
- Aeres Praktijkonderwijs (Emmeloord) | Cultuurbedrijf Noordoostpolder (Emmeloord)
- Praktijkonderwijs Almere College (Dronten) | De Meerpaal (Dronten)
- Pro Almere (Almere) | BonteHond (Almere)

“Trots dat we in krap een jaar tijd een product hebben ontwikkeld dat lijkt op een eindproduct waarbij een grote groep jongeren in contact komt met het culturele veld in de buurt. Ik sta versteld wat er allemaal in beweging is gekomen.”

Ilonka van Balken – teamleider Berechja College, Urk

De **ervaringen van de leerlingen** zijn natuurlijk het meest inspirerend. In verband met AVG-privacywetgeving hebben we minder quotes van leerlingen voorhanden dan van docenten en kunstenaars. We hebben er toch enkele verzameld en raden aan om de video's van de bouwstenen te bekijken voor meer [impressies en quotes](#).

**Het aankleden van iemand anders vond ik heel leuk.
Ik heb geleerd dat je niet nerveus hoeft te zijn. Gewoon, jezelf
openen. Dat je jezelf ook van een andere kant kan laten zien.**

Rafael - leerling Pro Almere
Prototypetest DE UBER PUBERSHOW)

**Ik dacht eerst echt: hoe moet ik nou van deze doos
een auto maken? Maar het is wél gelukt!**

Lisa - leerling Aeres vmbo Almere
Prototypetest SCHOOL ALS FESTIVALTERREIN

**Het meest bijzondere van vandaag is dat ik gewoon
een persoon kon zijn die ik eigenlijk niet ben.**

Luna - leerling Berechja College, Urk
Prototypetest KUNST EN CULTUUR OP URK

**We gaan vandaag met klasgenoten een
huis maken, maar dan met emoties.**

Janna - leerling Berechja College, Urk

**Wat ik met het Open Podium heb gedaan, is: Ik ben ervoor gaan staan
en de microfoon vastgehouden en over mezelf verteld. Voor mij was
het een goed gevoel want ik wou altijd al in de spotlight staan en op
het podium staan. Vooral met zo'n groot publiek erbij. Ik vond het
leuk bij de Kunstlinie, want hier zijn dingen waarin ik geïnteresseerd
ben. Daar zou ik later wel iets mee willen, en dan ook Backstage
komen hier.**

Kingsley - 3KBL-leerling van Arte College in Almere op bezoek bij Kunstlinie

4. Studio VMBO in vijf fasen

Studio VMBO heeft in de jaren 2019-2022 vijf fasen doorlopen die wij hieronder toelichten:

- Fase 1:** Onderzoek
2019 en voorjaar 2020
- Fase 2:** Uitbreiding en lokale doorontwikkeling van bestaande co-creatietrajecten op vmbo-scholen in Flevoland
2019, 2020, 2021, 2022
- Fase 3:** Ontwikkeling en uitvoering van nieuwe co-creatietrajecten
2020, 2021, 2022
- Fase 4:** Versterking Flevolands cultuurnetwerk
2019, 2020, 2021, 2022
- Fase 5:** Digitale toolkit co-creatie in cultuureducatie
2021 - 2022

4.1 Fase 1: Onderzoek

2019 en voorjaar 2020

Vanaf mei 2019 begon de uitvoer van Studio VMBO. Daarin zijn we eerst met een onderzoeksfase gestart: samen met BonteHond en Collage onderzochten we hoe we onze krachten en ervaringen met cultuureducatie in het vmbo konden bundelen voor een nieuw co-creatietraject dat in 2020 zou kunnen starten. We hebben hiertoe onze ervaringen met werkwijzen uitgewisseld, onze visie op onderwijs, en ons idee van kwaliteit van cultuureducatie. Vanuit onze verschillen zijn wij hierin tot een gezamenlijke consensus gekomen. We ontdekten waar ieders unieke kracht ligt en waar we elkaar kunnen aanvullen en hebben op basis hiervan gezamenlijke afspraken gemaakt over inbreng en taakverdeling. De samenwerking verliep de gehele Studio VMBO proeftuin periode uitstekend en is verdiept en geborgd.

Parallel hieraan gingen we in gesprek met deelnemende scholen aan reeds bestaande ontwikkeltrajecten. In deze gesprekken haalden we hun behoeften op voor doorontwikkeling van lopende co-creatietrajecten en voor KIDD+; het cultuureducatieprogramma van BonteHond voor het VMBO.

Ons gezamenlijke plan van aanpak resulteerde in de projectnaam 'Studio VMBO' en een grote informatiebijeenkomst in november 2019 voor culturele partners en scholen die ook wilden investeren in cultuureducatie in het vmbo. In het tweede deel van deze bijeenkomst deden we onderzoek naar de context en behoeften van 25 culturele instellingen om mogelijk te participeren in de proeftuin. In totaal kwamen hier 50 professionals van 12 vmbo- en praktijkscholen en 25 culturele instellingen uit de gehele provincie op af.

“Door dit traject heb ik een nieuwe manier van werken en denken geleerd. Ik dacht dat ik op basis van ervaring wel wist hoe ik een les kon maken. Het gaf ruimte door geen keuze te maken, om verder te denken, uitzoomen/inzoomen. Voordat je concreet wordt zijn er nog zoveel dingen om te kiezen.”

Wouter Horst – docent OPDC Almere

In januari en februari 2020 deden we onderzoek naar de context en behoeften van scholen die onder andere naar aanleiding van de informatiebijeenkomst aangaven

belangstelling te hebben om te gaan participeren in de proeftuin. We voerden scholengesprekken met in totaal 14 nieuwe scholen, waarbij we de design thinking methodiek toepasten van bureau Zeewaardig Service Design.

De resultaten van deze gesprekken met scholen zijn in sessies met de projectgroep en Zeewaardig geanalyseerd. Op basis van deze behoefteanalyse is een nieuw ontwikkeltraject ontworpen dat aan de belangstellende 14 scholen werd aangeboden. Ons doel was om hiermee met 5 nieuwe scholen in fase 3 te starten.

De belangstelling vanuit scholen voor deelname was echter zo groot dat we twee nieuwe trajecten zijn gestart:

1. Studio VMBO met vier vmbo-scholen dat geheel kon worden uitgevoerd met de proeftuinsubsidie.
2. Studio VMBO-PRO met vier praktijkonderwijsscholen dat uiteindelijk grotendeels is bekostigd vanuit de reguliere provinciale subsidie van Provincie Flevoland voor FleCk met bijdragen van Collage-Almere.

Resultaten fase 1:

1. Er is in deze periode een projectstructuur opgezet met daarin een projectgroep en een stuurgroep met ondersteuning door een externe communicatieadviseur en procesbegeleiding door servicedesignbureau Zeewaardig uit Rotterdam.
2. Er is aan de hand van de onderzoeksresultaten en analyse daarvan een methodiek en plan van aanpak ontwikkeld voor doorontwikkeling van de reeds lopende co-creatietrajecten en een plan van aanpak voor 'nieuwe' scholen c.q. fasen 2 en 3.
3. De onderzoeksresultaten en -analyses zijn aangeboden in de tijdlijn van FleCk vmbo (onderdeel 5).

Prestatieafspraken 2019-2021 VMBO proeftuin (kenmerk subsidieverlening 2520978)

Onderzoek naar co-creatie en al ontwikkelde educatiematerialen	Gerealiseerd
--	--------------

4.2 Fase 2: Uitbreiding en lokale doorontwikkeling van de huidige co-creatietrajecten op vmbo-scholen in Flevoland

2019 - 2020 - 2021 - 2022

Hierin zijn de al lopende projecten voor het VMBO door FleCk (Bouwen aan de Flevolandse cultuur) en BonteHond (KIDD+) doorontwikkeld. Hierin stond de ontwikkelvraag van de school (directie, kunstvakdocenten en leerlingen) centraal; wat willen zij ontwikkelen, en hoe kunnen zij hier vorm aan geven? In lokale of provinciale ontwerpbijeenkomsten (sprints) gaven zij, samen met culturele partners uit de omgeving, het cultuuronderwijs inhoud en vorm. Het doel hiervan was om door te gaan met de overdraagbare bouwstenen en projecten en doorontwikkeling van de leerlijnen van al deelnemende scholen.

Door Corona is de voortzetting van de lopende co-creatietrajecten van FleCk vanaf voorjaar 2020 stil komen te liggen. Hierdoor is FleCk samen met haar partners voor de nieuwe scholengroep ook andere typen - waaronder online - activiteiten gaan opzetten om te werken aan fase 2. En FleCk is gestart met het overdraagbaar maken van alle resultaten van drie jaar co-creatie-activiteiten in het VMBO. De keuze werd gemaakt om als platform hiervoor een website te bouwen. Hiervoor werd in 2020 een gebruikersonderzoek uitgevoerd en een concept ontwikkeld.

“Ik voelde de passie bij de deelnemende docenten. En later ook het geloof van ‘we kunnen dit voor elkaar krijgen’ en ook andere docenten inspireren. Nu komen leerlingen in klas 1 en 2 structureel in aanraking met kunst en cultuur en niet meer alleen in een facultatieve talentenmiddag.”

Dick Wever – schoolleider Aeres PRO Emmeloord

Vanuit de behoefte om de ontwikkelde werkwijze van co-creatie in cultuureducatie met leerlingen en docenten duurzaam over te dragen is in 2020 een training Design Thinking ontwikkeld en uitgevoerd voor de lokale partners Collage, BonteHond, Kubus, Meerpaal en Cultuurbedrijf NOP. Deze training werd ontwikkeld door de

projectleider van Studio VMBO in samenwerking met Zeewaardig Serive Design voor lokale partners voor cultuureducatie VO in Flevoland. De training bestond uit meerdere dagdelen in de tijdspanne van een schooljaar. Lokale partners werden in ontwikkelbijeenkomsten, sprintbijeenkomsten en reflectiebijeenkomsten geschoold in de methodiek van design thinking. De training bevatte op basis van persoonlijke leervragen een gepersonaliseerde invulling. Vijf professionals van vijf culturele instellingen zijn hiermee bereikt. Zij hebben dankzij de training hun adviesvaardigheden kunnen vergroten om vmbo-scholen goed te begeleiden bij het aangaan van co-creatietrajecten met culturele partners uit de Flevolandse omgeving.

Tot slot hebben oud-deelnemers van de FleCk-trajecten Bouwen aan de Flevolandse Cultuur en de Studio VMBO proeftuin in 2022 het aanbod gekregen om aan te sluiten bij jaar 3 van het nog doorlopende PRO-traject of om een op maat traject te volgen met als doel doorontwikkeling of borging van eerder ontwikkelde onderwijsbouwstenen.

Bovenstaande activiteiten zijn grotendeels bekostigd en verantwoord vanuit de lopende subsidie van FleCk voor activiteiten in het vmbo in de reguliere jaarverslagen en financiële jaarverslagen voor de provincie van 2019, 2020 en 2021.

BonteHond heeft in fase 2 de vmbo-leerlijn KIDD+ doorontwikkeld. Vanuit de werkwijze van Studio VMBO heeft zij met een school in Almere de onderwijsbouwsteen 'Straf' bij een voorstelling ontwikkeld en uitgevoerd in 2022. Aanvankelijk werkte BonteHond met deze school aan een bouwsteen bij de voorstelling 'de Zijlijn'. Deze werd echter uitgesteld tot nader orde als gevolg van corona. De bouwsteen 'Straf' kwam in 2022 daarvoor in de plaats.

Collage heeft in fase 2 met het Arte College de onderwijsbouwsteen 'Metamorfose' ontwikkeld. Dit deed zij om de werkwijze van Studio VMBO te leren toepassen en haar eigen vmbo-portefeuille door te ontwikkelen. Door Corona vertraagd wordt deze bouwsteen begin 2023 uitgevoerd en geëvalueerd.

Resultaten fase 2:

1. Bestaande bouwstenen en resultaten van drie jaar co-creatie in cultuuronderwijs in het Flevolandse VMBO (periode 2017-2019), zijn overdraagbaar gemaakt met het opzetten van een zelfstandige webmodule. Deze is te vinden op www.studiovmbo.nl.
2. De werkwijze van co-creatie is duurzaam overgedragen, via een training design thinking, aan de lokale partners Collage, BonteHond, Kubus, Meerpaal en Cultuurbedrijf NOP.
3. Oud-deelnemers van de reeds bestaande FleCk-trajecten die stil kwamen te liggen door Corona zijn uitgenodigd bij netwerkbijeenkomsten gekoppeld aan jaar 3 van Studio VMBO-PRO. Ook is hen een op maat aanbod voor doorontwikkeling gedaan.
4. BonteHond heeft met de werkwijze van Studio VMBO haar vmbo-leerlijn KIDD+ doorontwikkeld met de bouwsteen 'Straf'.
5. Collage-Almere heeft met de werkwijze van Studio VMBO haar vmbo-portefeuille doorontwikkeld o.a. middels de onderwijsbouwsteen 'Metamorfose' die begin 2023 wordt uitgevoerd.

Prestatieafspraken 2019-2021 VMBO proeftuin (kenmerk subsidieverlening 2520978)

Uitbreiding bestaande co-creatietrajecten

Gerealiseerd

4.3 Fase 3: Ontwikkeling en uitvoering van nieuwe co-creatietrajecten

2020, 2021, 2022 (als gevolg van Coronamaatregelen verlengd)

Op basis van de resultaten en inzichten die onderzoeksfase 1 opleverden, ontwikkelden we twee nieuwe co-creatietrajecten. Studio VMBO en Studio VMBO-PRO.

Beide co-creatietrajecten werden in het voorjaar van 2020 ontworpen binnen de onderzoeksfase van de proeftuinsubsidie. De uitvoering van beide trajecten startte september 2020 met ontwikkelsprints, waarin scholen samen met een door hun gekozen culturele partner bouwstenen konden ontwikkelen voor vernieuwend cultuuronderwijs voor hun leerlingen. Vanwege Corona vonden de ontwikkelsprints online plaats. Dankzij de ondersteuning van Zeewaardig Service Design lukte dit goed omdat zij niet alleen ervaren facilitators design thinking in huis hadden maar ook experts op het gebied van het vormgeven van onlinebijeenkomsten. Een aantal van de prototypetesten in 2021 moest noodgedwongen op school plaatsvinden, omdat veel culturele instellingen gesloten waren.

De culturele instellingen kregen in Studio VMBO en Studio VMBO-PRO een grote rol in het ontwerpproces doordat ze vanaf het begin bij het traject betrokken waren als vaste partner van de school. Hiermee kwam de inhoudelijke expertise van de culturele instelling beter tot zijn recht; bovendien verlichtte dit het ontwikkelwerk voor de scholen.

Studio VMBO is ontwikkeld en uitgevoerd met vier vmbo-scholen gedurende twee jaar (2020/2021, 2021/2022). Hierbinnen hebben in elf ontwikkelsprints (gezamenlijke ontwikkelbijeenkomsten met eindpresentaties) in totaal negen kunstvakdocenten van vier scholen met meer dan 400 leerlingen een bouwsteen (project/lesmodule) cultuureducatie ontwikkeld en uitgevoerd in co-creatie met een eigen culturele partner.

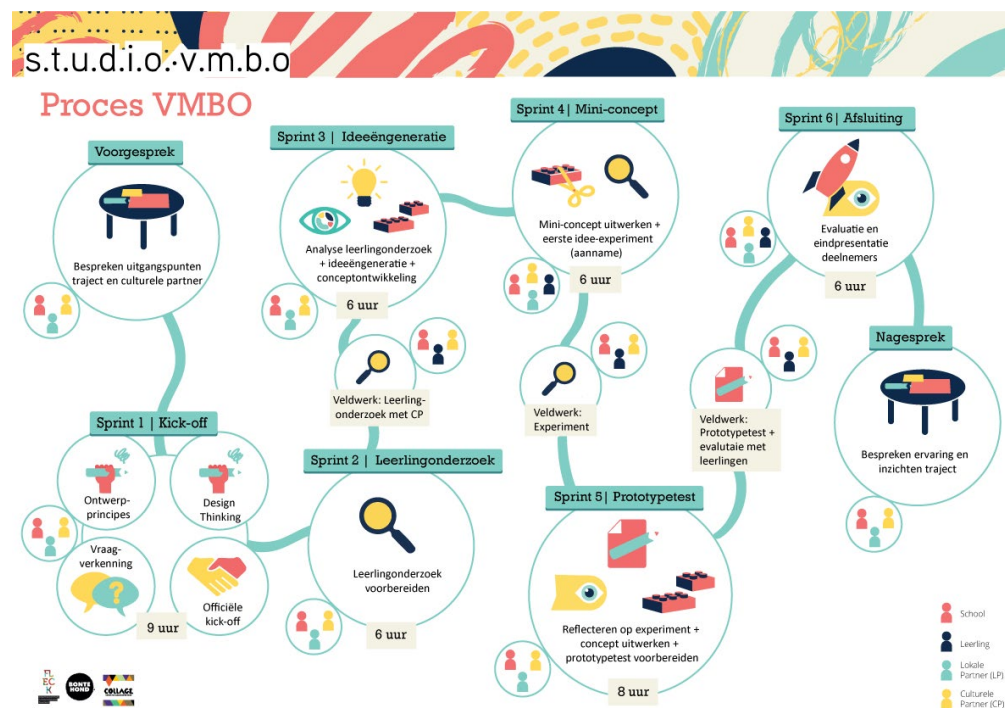
Ook zijn de drie directeuren en één rector van de scholen op diverse momenten in het traject betrokken. Er zijn in totaal acht filmpjes van de prototype testmomenten van de acht ontwikkelde onderwijsbouwstenen gemaakt gedurende deze twee jaar. De vier vmbo-scholen uit Almere en Urk ontwikkelden in co-creatie met culturele

partners Vis A Vis, Kunstlinie Almere, De Nieuwe Bibliotheek, Cultuurbedrijf Noordoostpolder en anderen.

“Leerlingen uit het praktijkonderwijs komen weinig in aanraking met kunst en cultuur. Door juist ook met het praktijkonderwijs te werken en dat intensief te leren kennen, leer je beter welke dingen er spelen, welke leerlingen er zijn en hoe we daarop kunnen inspelen.”

Fiona Kelatow – theermaker en theaterdocent BonteHond i.s.m. Pro Almere

Een inspirerend voorbeeld van een door leerlingen en docenten ontworpen prototype is de bouwsteen van Aeres vmbo Almere in samenwerking met Vis à Vis Almere: De school als festivalterrein.

Het doel van de bouwsteen was de leerlingen middels een inspiratietour dusdanig te prikkelen dat zij hun school zouden zien als mogelijk festivalterrein. Dit ter voorbereiding op een festival dat de school jaarlijks met alle klassen 1 tot en met 3 met de kunstvakken wil organiseren onder leiding van klas 3. Daarbij zijn de Aeres-thema's Urban, Green, Art, Experience en Actualiteit in de maatschappij de onderlegger.

Het prototype dat de school heeft uitgevoerd, de inspiratietour, vond door Corona niet bij Vis à Vis, maar op school plaats. De leerlingen volgden een route in en om school en konden op verschillende plekken inspirerende activiteiten doen. Van Karaoke zingen in de toiletruimte tot Action-painting leef je uit en de Cardboard game. Met QR-codes konden de leerlingen de opdrachten vinden om uit te voeren. Vis à Vis had vanuit haar locatietheater- achtergrond bepaalde opdrachten, zoals Shakespeare in de klas, aangekleed met bijzondere objecten om de leerlingen uit hun schoolse werkelijkheid te halen. Tot slot werden de leerlingen gevraagd om ideeën aan te dragen voor een eigen festival.

De video van het prototype van deze bouwsteen is [hier te bekijken](#).

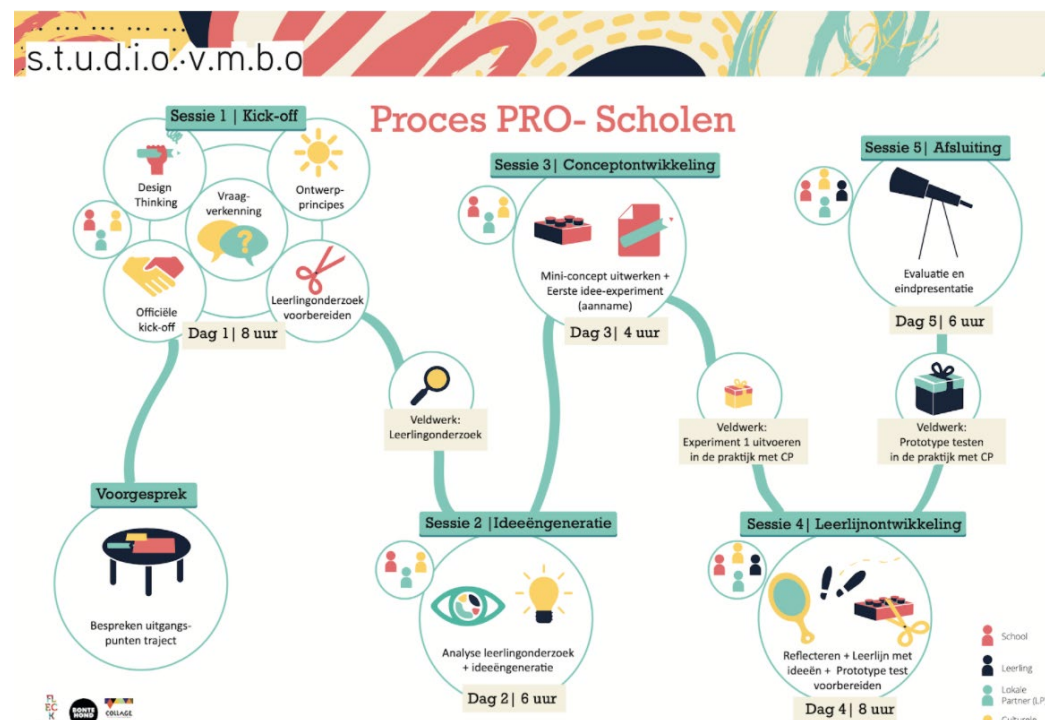
Het traject **Studio VMBO PRO** is ontwikkeld en uitgevoerd met vier praktijkonderwijsscholen met in totaal zes locaties in 2020/2021 en drie praktijkonderwijsscholen met in totaal vijf locaties in 2021/2022. Hierbinnen hebben 11 kunstvakdocenten met meer dan 350 leerlingen en vier culturele partners in totaal zeven onderwijsbouwstenen cultuureducatie in co-creatie ontwikkeld gedurende 10 online sprints. Ook zijn de vier directeuren van de scholen op diverse momenten in het traject betrokken. Er zijn filmpjes gemaakt van de prototypetestmomenten bij de culturele partner. Aan Studio VMBO-pro deden in totaal vier praktijkonderwijsscholen mee uit Almere, Lelystad, Dronten en Emmeloord. BonteHond, Kubus, De Meerpaal en Cultuurbedrijf NOP waren de culturele partners van de scholen.

Een inspirerend voorbeeld van een door leerlingen en docenten ontworpen prototype is die voor de bouwsteen **Dit ben ik**, van De Steiger praktijkonderwijs & de Kubus, Lelystad samen met een gastdocent theater. De bouwsteen is een lessenserie geworden.

Deze lessenserie bestaat uit vier fasen met als doel dat de leerling zichzelf steeds meer leert presenteren in wisselende theatervormen en hierdoor steeds meer

zelfbewust wordt. Daarbij wordt geografisch de weg afgelegd van school (fase 1) naar de stoep bij de ingang van het kunstencentrum (fase 2), naar de rode loper in het kunstencentrum (fase 3), naar het podium van het kunstencentrum (fase 4). Fase 2 'Ik zie jou' is getest. Daarbij gingen de leerlingen met een grote, zelfgemaakte schilderijlijst naar de Kubus die, vanwege Corona, buiten op de stoep bij de ingang werd geplaatst. In tweetallen en door de lijst heen vertelden de leerlingen elkaar welke positieve eigenschappen zij zien in elkaar. Dit hadden zij voorafgaand geoefend met de theaterdocent.

De video van het prototype van deze bouwsteen is [hier te bekijken](#).

Resultaten fase 3:

1. Er zijn twee nieuwe co-creatieprojecten opgezet en uitgevoerd in fase 3 gedurende een looptijd van twee jaar. Hierdoor konden in totaal acht vmbo- en pro-scholen meedoen aan Studio VMBO.
2. Vier vmbo-scholen en vier pro-scholen hebben in twee trajecten met 21 ontwikkelsprints in 2,5 jaar tijd 15 onderwijsbouwstenen ontwikkeld met een vaste culturele partner en deze gebruikt om sterkere leerlijnen cultuureducatie te bouwen voor hun leerlingen.
3. Studio VMBO had acht deelnemende docenten van vier vmbo-scholen uit Almere en Urk met als culturele partners Vis A Vis, Kunstlinie Almere, De Nieuwe Bibliotheek, Cultuurbedrijf Noordoostpolder en Collage-Almere en Cultuurbedrijf Noordoostpolder als lokale adviseur.
4. Studio VMBO PRO is ontwikkeld en uitgevoerd met vier praktijkonderwijs scholen met zes locaties in 2020/2021 en drie praktijkonderwijs scholen met vijf locaties in 2021/2022. Met Kubus, BonteHond, De Meerpaal en Cultuurbedrijf Noordoostpolder als culturele partners.
5. Op de [Studio VMBO tijdlijn - Fleck](#) (cultuureducatieflevoland.nl) zijn filmpjes van alle prototypes terug te kijken.

Prestatieafspraken 2019-2021 VMBO proeftuin (kenmerk subsidieverlening 2520978)

Ontwikkeling van een tweede co-creatieproject op vijf nieuwe scholen

Gerealiseerd met 8 nieuwe scholen:
4 vmbo-scholen
4 praktijkonderwijs scholen

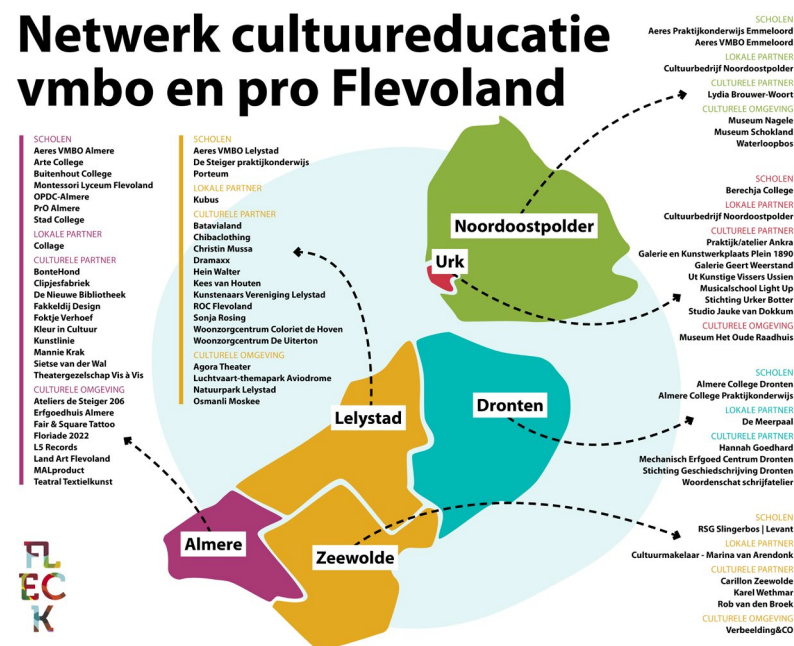
4.4 Fase 4: Versterking Flevolands cultuurnetwerk en communicatie

2019, 2020, 2021, 2022

Al in de trajecten uit de twee pilotjaren is gebleken dat zowel scholen als culturele instellingen het prettig vinden om in het bestaande netwerk kennis en ervaringen uit te wisselen over cultuureducatie in het vmbo. Door nieuwe deelnemers in de proeftuin te betrekken, kon het netwerk verder groeien en versterkt worden. Een digitale nieuwsbrief is ontwikkeld en ingezet om het vmbo- en pro-onderwijs in Flevoland op de hoogte te houden van Studio VMBO en landelijke ontwikkelingen.

Van alle (netwerk-)bijeenkomsten is verslag gedaan in de Studio VMBO tijdlijn. Het netwerk bestaat uit scholen en culturele instellingen/kunstenaars die in Flevoland ervaring hebben opgedaan in gezamenlijke ontwikkeltrajecten cultuureducatie en die bekend zijn met de werkwijze design thinking.

Netwerk cultuureducatie vmbo en pro Flevoland

Het succes van Studio VMBO werd landelijk opgepakt toen videobeelden van ons project zijn gebruikt in een filmpje dat het Fonds Cultuurparticipatie maakte voor de start van de derde periode Cultuureducatie met Kwaliteit, met minister Engelshoven van OCW2. Ook omroep Flevoland gaf aandacht aan de proeftuin cultuureducatie in het VMBO o.a. met een interview op 2 april 2021 met de programmamanager van FleCk. Zie: [Omroep Flevoland - Gemist - Flevoland is proeftuin voor cultuuronderwijs](#).

Tot slot is de proeftuin VMBO in maart 2022 afgesloten met een [landelijk slotsymposium](#) in Kunstlinie Almere. Hier werden de resultaten van de proeftuin gedeeld met het Flevolandse en landelijke netwerk van geïnteresseerde culturele instellingen en beleidsmakers. De ervaringen uit de Flevolandse co-creatietrajecten werden gedeeld met partners op landelijk niveau. Er zijn vijf workshops/ presentaties gepresenteerd, alsmede een kaartenset met inzichten uit de behoefteonderzoeken en de prototype-testen. Het (slot)symposium is in 2021 voorbereid maar vanwege o.a. Corona-maatregelen in maart 2022 uitgevoerd. De Corona-nasleep en de huiver voor grote groepen mensen bij elkaar in een theater had duidelijk effect op het aantal aanmeldingen. Toch bereikte het symposium 75 bezoekers, waarvan 20 uit provincie Flevoland, 30 van buiten provincie Flevoland en elf organisaties.

Los van de landelijke slotconferentie is ook op andere momenten aandacht gegeven aan landelijke kennisdeling van resultaten uit de proeftuin. Onder andere het blad [Kunstzone](#) besteedde aandacht aan de toolkit in haar [editie van september 2022](#). Ook voerde de projectleider diverse gesprekken met belangstellende culturele instellingen uit het land waaronder het Noordbrabants Museum/Design Museum Den Bosch en Plein C. Gedeputeerde van de provincie Flevoland, Michiel Rijsberman werd geïnterviewd over de proeftuin in een magazine over acht jaar cultuureducatie in het VMBO van het Fonds voor Cultuurparticipatie. Ook gaf FleCk een presentatie over Studio VMBO op de ateliersessie LKCA op 17 december 2020 (70 deelnemers).

Resultaten fase 4:

Met het netwerk van mbo- en PRO-(kunstvak-)docenten die de afgelopen jaren een ontwikkeltraject hebben gevolgd zijn circa 40 culturele aanbieders uit Flevoland bereikt en duurzame creatieve partnerships ontstaan. Het netwerk speelde een belangrijke rol bij het:

- Faciliteren van uitwisseling en informatievoorziening voor vmbo-docenten en culturele instellingen. Bijv. in ontwikkelsessies met externe experts als onderwijskundigen en jongerenwerkers als onderdeel van de sprints.
- In beeld krijgen en gebruiken van de expertise van deelnemers in de proeftuin, voor thema's als: het creatief proces, de belevingswereld van de vmbo-leerling, de organisatiestructuur in de school, procesgerichte didactiek, samenwerken met culturele instellingen.
- Gezamenlijk ontwikkelen en ontwerpen van cultuuronderwijs, vieren van successen, elkaar uitnodigen bij presentatiebijeenkomsten en rondleidingen op elkaars scholen en in de deelnemende culturele instellingen.
- Het positioneren van Flevoland als koploper op het gebied van vernieuwend cultuuronderwijs in het vmbo, onder andere met de landelijke slotconferentie in maart 2022 en diverse kennisdelingsactiviteiten in het land.

Prestatieafspraken 2019-2021 VMBO proeftuin (kenmerk subsidieverlening 2520978)	
Versterking van Flevoland cultuurnetwerk door het delen van kennis en ervaringen op het gebied van cultuureducatie in het VMBO	Gerealiseerd

4.5 Fase 5: Digitale toolkit co-creatie in cultuureducatie

2020 - 2022

Een belangrijk doel van dit project was het maken van een digitale toolkit co-creatie cultuureducatie in het vmbo, die ontwerptools en bouwstenen bevatten waarmee scholen en culturele instellingen ook na afloop van de proeftuin in co-creatie cultuureducatie in het vmbo kunnen blijven vormgeven. In maart 2022 is de online Toolkit live gegaan onder de naam [studiovmbo.nl](#). Deze werd gelanceerd op 29 maart 2022 bij het landelijke (slot)symposium Studio VMBO in Beeld, tevens de

officiële afronding van de proeftuin Studio VMBO.

Om een goede toolkit te bouwen is in 2020 is een gebruikersonderzoek uitgevoerd. Hierin werden potentiële gebruikers, docenten, adviseurs/consulenten en educatoren van lokale en culturele instellingen bevraagd op hun behoefte ten aanzien van een online toolkit. Op basis van deze resultaten werd een structuur voor een online toolkit ontwikkeld en ingericht.

De toolkit bevat voorbeelden en een uitgewerkte ontwerpstructuur met ontwerptools voor alle 8 design thinking processtappen, waarmee scholen en culturele instellingen in co-creatie cultuureducatie kunnen ontwikkelen, passend bij de behoefte van hun leerlingen. Vormen die in de online toolkit zijn ingezet zijn een website/platform met filmpjes, routekaart, inzichtkaarten, werkbladen, handleidingen, gebruikersfilmpjes en meer.

Culturele partners, vmbo-scholen en overheden kunnen uit de toolkit putten en delen. De materialen zijn van een creative commons licentie voorzien en kunnen onder naamsvermelding van Studio VMBO kosteloos gedownload worden en gebruikt worden. Ook mogen ze aangepast worden naar een eigen situatie.

Resultaten fase 5:

De toolkit is opgeleverd en landelijk gepresenteerd: www.studiovmbo.nl. De materialen van de toolkit zijn onder een creative commons licentie vrij te raadplegen en toe te passen voor eigen gebruik.

Prestatieafspraken 2019-2021 VMBO proeftuin

(kenmerk subsidieverlening 2520978)

Ontwikkeling digitale toolkit co-creatie met ontwerpmethoden en bouwstenen voor scholen en culturele instellingen

Gerealiseerd: www.studiovmbo.nl

5. Output Studio VMBO samengevat

We zijn trots te kunnen melden dat we acht nieuwe scholen hebben kunnen bedienen met Studio VMBO en Studio VMBO PRO. Dat zijn er drie meer dan de beoogde vijf nieuwe scholen.

Onderstaande planning en resultaten beoogden we ten tijde van de aanvraag. Achter elk beoogd resultaat staat tussen haakjes aangegeven of dit is behaald:

2019:

- Onderzoek: samenbrengen van de leerervaringen in co-creatietrajecten van FleCk en KIDD+ en behoeftenonderzoek bij potentieel 'nieuwe' vmbo-scholen (behaald)
- Plan van aanpak voor nieuwe scholen (behaald).
- Lokaal doorontwikkelen van gestarte co-creatietrajecten en inventariseren kansrijke nieuwe projecten (behaald).

2020:

- Ontwikkelen tweede co-creatietraject met nieuwe scholen en culturele instellingen op basis van onderzoeksresultaten (behaald).
- Werken aan overdraagbare bouwstenen van de lopende co-creatietrajecten (behaald).

Voorjaar 2021:

- Opleveren Toolkit (behaald in 2022 – later wegens uitstel door corona)
- Provinciale uitrol van overdraagbare bouwstenen en ontwerpmethodie (behaald in 2022 – later wegens uitstel door corona)